

วันประชาธิปไตยสากล ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

รัฐสภาของท่าน: ทำงานเพื่อท่าน รับผิดชอบต่อท่าน

“ความรับผิดชอบต่อประชาชนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในระบอบประชาธิปไตยนั้นได้ถูกนำมาปรับใช้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะมาจากการเลือกตั้งหรือไม่ก็ตาม โดยไม่มีข้อยกเว้น ความรับผิดชอบต่อประชาชนดังกล่าวนำไปสู่สิทธิของประชาชนในการรับทราบการดำเนินงานของรัฐบาล สิทธิในการร้องเรียนรัฐบาล และสิทธิในการรับการเยียวยาผ่านกลไกที่เป็นธรรมของฝ่ายบริหารและกลไกของฝ่ายตุลาการ”

ปฏิญญาสากลว่าด้วยประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๕๔๐

การดำรงอยู่ของรัฐสภาขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นของประชาชนและความรับผิดชอบต่อประชาชน ดังนั้น เพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ รัฐสภาควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงและเข้าใจในการดำเนินงานของรัฐสภา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างสม่ำเสมอและจริงจัง

ในปัจจุบัน ความรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กลายมาเป็นความต้องการพื้นฐานของประชาชนทุกคนในระบอบประชาธิปไตย แนวความคิดเรื่อง “ความรับผิดชอบต่อ” นี้มีหลายมิติ หนึ่งในนั้นคือ แนวความคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้นต้องสามารถตอบคำถามและรับผิดชอบต่อผลของการกระทำนั้น ๆ ได้ สิ่งที่ทับซ้อนอยู่กับแนวความคิดนี้คือ ความต้องการที่จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีมาตรฐานการดำเนินงานและจริยธรรมในหน้าที่ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบต่อมีอำนาจในการกำหนดมาตรการบังคับต่อการฝ่าฝืนมาตรฐานดังกล่าว

๑. บทบาทเฉพาะของรัฐสภา : การบริการและการเป็นตัวแทนของประชาชน

รัฐสภามีบทบาทพิเศษเฉพาะตัว โดยเป็นอำนาจที่ได้มาจากการมอบหมายของประชาชน บทบาทดังกล่าวทำให้รัฐสภามีอำนาจซึ่งไม่มีองค์กรใดมีหรือสามารถปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้ได้ อาทิ การอภิปราย การพิจารณาและแก้ไขกฎหมาย การกำหนดอัตราภาษีอากร และงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาล

๒. การสร้างความเชื่อมั่นว่าประชาชนจะได้รับข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์และมีความเข้าใจต่อรัฐสภา

ประชาชนจำนวนมากขาดความรู้และความสนใจเกี่ยวกับรัฐสภาและการเมือง ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรัฐสภาต้องสามารถเข้าถึงได้และง่ายต่อความเข้าใจ โดยหากประชาชนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐสภาและการเมืองแล้วนั้น ย่อมส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น

โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารสาธารณะหลักเกี่ยวกับรัฐสภา ซึ่งปัจจุบันรัฐสภาในหลายประเทศได้มีช่องโทรทัศน์เป็นของรัฐสภาเองที่สามารถรายงานข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้โดยปราศจากข้อจำกัด รัฐสภาจึงจำเป็นต้องร่วมกับสื่อในการส่งเสริมการดำเนินงานของรัฐสภาโดยสนับสนุนยุทธศาสตร์ด้านการสื่อสารที่ครอบคลุมข้อมูลข่าวสารทุกด้านและเป็นปัจจุบัน ซึ่งทั้งผู้สื่อข่าวและประชาชนย่อมสามารถเข้าถึงได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น การให้ความรู้แก่ประชาชนสามารถส่งเสริมบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาความรู้ด้านการเมืองได้

๓. การขจัดอุปสรรค : การทำให้รัฐสภาเป็นที่ยอมรับและเข้าถึงได้

การติดต่อรัฐสภาควรมีความสะดวกและง่ายสำหรับประชาชนทั่วไป ไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มบุคคล ปัจจุบันอินเทอร์เน็ต ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และโทรศัพท์เคลื่อนที่ ได้เปลี่ยนรูปแบบของการสื่อสารระหว่างรัฐสภาและประชาชน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการแสดงความคิดเห็น และการนำเสนอหลักฐานต่าง ๆ ให้มีความสะดวกยิ่งขึ้น

๔. รัฐสภาที่เหมือนกับประชาชน : รัฐสภาเป็นกระจกสะท้อนของประชาชน

สังคมประกอบด้วยผู้คนที่แตกต่างกันหลากหลายทั้งในเรื่องของเพศ เชื้อชาติ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ภาษาและศาสนา รัฐสภาจึงควรมีความหลากหลายและสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสังคมดังกล่าวได้

ปัจจุบันยังคงมีความแตกต่างกันในสัดส่วนของสตรีที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกรัฐสภา โดยรัฐสภาทั่วโลกมีสมาชิกรัฐสภาสตรีอยู่เพียงประมาณร้อยละ ๑๕ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของสถานะทางเพศในสังคม ดังนั้น จึงควรตระหนักว่าสมาชิกรัฐสภาต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชนที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำให้ประชาชนเห็นว่ารัฐสภาได้ทำหน้าที่ของการเป็นตัวแทนโดยปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนซึ่งมีความแตกต่างและหลากหลายย่อมเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่รัฐสภา

๕. การรับฟังประชาชน การพูดเพื่อประชาชน และการยืนหยัดอยู่กับความต้องการของประชาชน

รัฐสภา เป็นเสียงของประชาชนและเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลและประชาชน สมาชิกรัฐสภามีสิทธิที่จะตั้งกระทู้ถามในฐานะตัวแทนของประชาชน รัฐสภาหลายแห่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิพิเศษ ซึ่งทำให้สมาชิกรัฐสภาสามารถอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างเสรี

สมาชิกรัฐสภาในหลายประเทศช่วยแก้ปัญหาให้กับประชาชน รวมทั้งหาคำอธิบายหรือการเยียวยาปัญหาจากรัฐบาล นอกจากนั้น สมาชิกรัฐสภายังดำเนินงานในฐานะตัวแทนท้องถิ่น และสนับสนุนการ

รณรงค์และการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ภายใต้เขตการเลือกตั้งของตน ซึ่งสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ก็มีที่ทำการตั้งอยู่ในท้องที่การเลือกตั้ง เพื่อความสะดวกในการพบปะกับประชาชนและปฏิบัติงานตามนโยบายที่หาเสียง

๖. ความน่าเชื่อถือและความรับผิดชอบ : หัวใจของความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและรัฐสภา

การดำรงอยู่ของรัฐสภาและระบอบประชาธิปไตยในองค์กรรวมขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของสมาชิกรัฐสภา การเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาที่มีความอิสระ ยุติธรรม และเป็นไปตามครรลอง โดยสม่ำเสมอจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ การที่ประชาชนสามารถตัดสินใจที่จะไม่เลือกสมาชิกรัฐสภาเดิมอีกวาระหนึ่ง หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ หรือคณะรัฐบาลที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในปัจจุบันนั้น ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางประชาธิปไตยทั้งสิ้น การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์โดยสะดวกเป็นปัจจัยเบื้องต้นของความโปร่งใส การปฏิบัติงานของสมาชิกรัฐสภาต้องสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สมาชิกรัฐสภาจะต้องมีมาตรฐานด้านความซื่อสัตย์ คุณธรรม และจริยธรรมที่สูงกว่าปกติ

บทสรุปข้อเสนอแนะ

เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและปรับปรุงความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรับผิดชอบของรัฐสภา รัฐสภาจึงควรจะ:

- จัดทำบันทึกการอภิปราย กระทั่งถาม และบันทึกการประชุมของคณะกรรมการการฉบับสมบูรณ์ ตลอดจนข้อมูลของสมาชิกรัฐสภาและอื่น ๆ รวมถึงหน้าที่และข้อบังคับต่าง ๆ โดยข้อมูลเหล่านี้ควรจัดทำโดยใช้ภาษาเรียบง่าย ทั้งในรูปแบบเอกสารและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
- ทบทวนกระบวนการทางรัฐสภา ตลอดจนถ้อยคำภาษาที่ใช้ในวงงานให้เป็นภาษาที่เรียบง่ายเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ง่ายโดยไม่สับสน
- สนับสนุนการดำเนินงานของรัฐสภาผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อดิจิทัล และอินเทอร์เน็ต โดยการส่งเสริมให้สื่อเข้าร่วมในการประชุมคณะกรรมการและการอภิปรายต่าง ๆ ทบทวนการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับรัฐสภาของสื่อ จัดให้มีสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่การดำเนินงานของรัฐสภาเป็นประจำ เผยแพร่สื่อโทรทัศน์และวิทยุของรัฐสภาให้เป็นที่รู้จัก ตลอดจนใช้เว็บไซต์และเวทียาสาธารณะ
- จัดให้มีโครงการและสื่อการศึกษาสำหรับประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนที่เป็นนักเรียน นิสิต และนักศึกษา
- จัดให้มีกระบวนการเพื่อเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารระหว่างประชาชนและภาคประชาสังคมกับรัฐสภา เพื่อแสดงข้อตระหนักต่าง ๆ ที่มีต่อรัฐสภา โดยให้ครอบคลุมถึงกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในวงงานนิคิบัญญัติด้วย ซึ่งกระบวนการดังกล่าว ประกอบด้วย การเชิญภาคประชาสังคม ผู้เชี่ยวชาญ และ

หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อมาให้ข้อมูลหลักฐาน การสร้างระบบการร้องเรียน และกระบวนการต่าง ๆ สำหรับประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อระเบียบวาระการประชุมของรัฐสภา และการจัดให้มีการประชุมย่อยของสมาชิกรัฐสภาในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน นอกจากนั้น ยังควรจัดให้มีการวิจัย การสำรวจความคิดเห็น และเวทีรับฟังความคิดเห็นในประเด็นที่ประชาชนคาดหวังจากรัฐสภา และความเป็นไปได้ที่จะบรรลุผลตามความคาดหวังนั้น

- ให้ความเชื่อมั่นว่าสมาชิกรัฐสภาทุก ๆ คนสามารถนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะผ่านการยื่นกระทู้ถาม การอภิปราย และการดำเนินงานของคณะกรรมการได้ และสามารถดำเนินการใด ๆ ได้ในฐานะตัวแทนของประชาชน
- ทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชน โดยดำรงไว้ซึ่งความหลากหลาย อาทิ จัดให้มีระบบสัดส่วนขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เสมอภาคทางเพศ และจัดให้มีกลไกต่าง ๆ เพื่อให้ทุกกลุ่มของสังคมได้มีความเสมอภาคในการมีตัวแทนของตน
- จัดให้มีข้อบังคับเพื่อตรวจสอบการดำเนินงาน คุณธรรม และจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภา โดยมีมาตรการบังคับ หากมีการละเมิดข้อบังคับดังกล่าว ได้แก่ การจัดทำประมวลจริยธรรม การแสดงรายการทรัพย์สิน การจัดตั้งคณะกรรมการหรือกรรมาธิการอิสระเพื่อกำกับดูแลมาตรฐานดังกล่าว นอกจากนี้ ควรให้มีการทบทวนและแก้ไขปรับปรุงข้อบังคับและมาตรการบังคับตามความจำเป็นและเหมาะสม

หมายเหตุ : ● ที่มา : เว็บไซต์สภาพรัฐสภา <http://www.ipu.org/dem-e/idd/overview.htm>
● คำแปลปฏิญญาสากลว่าด้วยประชาธิปไตย สามารถดาวน์โหลดได้ที่
<http://www.parliament.go.th/democracy>

ข้อมูลโดย สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ